

HKB-vrijwilliger Jaap van Hassel

Jan Schippers

Het spoor heeft veel betekend voor Bussum en het Gooi. Dat geldt ook voor een van de vrijwilligers van de Historische Kring Bussum, Jaap van Hassel, die zijn hele werkzame leven aan het spoor verbonden is geweest. Ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de Oosterspoorweg belichten we de loopbaan van een van die 'spoorwegwerkers'.

In zijn appartement aan de Brinklaan blikt Jaap van Hassel (80) samen met zijn vrouw Anjo terug op zijn werkzame leven bij de Nederlandse Spoorwegen (NS). Jaap is sinds zijn pensionering in 2002 al vele jaren vrijwilliger bij de Historische Kring Bussum, vooral als fotograaf en cineast. Zijn inzet kwam goed van pas bij tentoonstellingen en andere evenementen die door de HKB op touw werden gezet. Naast zijn werk voor de HKB opende hij een Facebook-account met de naam Historische Kring Gooise Meren, met daaraan gekop-

Jaap in zijn studio

peld een wekelijkse foto-rubriek onder de naam Jaaps Beeldweek. Deze eenmans-historische kring wordt inmiddels in brede kring gewaardeerd.

Laden en lossen

Jaap werd in 1944 als zoon van een onderwijzer geboren in de Comeniuslaan. Dat dit op loopafstand was van station Naarden-Bussum was bepalend voor zijn verdere leven. Als 11-jarig jongetje mocht hij meehelpen met het laden en lossen van pakjes uit net gearriveerde treinwagons. Langs zijn huis aan de Comeniuslaan lag nog het spoor van de Gooische Stoomtram. De rails deden destijds alleen nog dienst voor een goederentreintje dat naar de chemische fabriek in Naarden reed. Daarin heeft Jaap als jongetje nog diverse keren meegereden. Na de Brandsmaschool en de Indonschool belandde Jaap op de ambachtsschool in Huizen. Maar het spoor bleef aan hem trekken en hij bleef daar als het zo uit kwam allerlei karweitjes doen.

Aan de slag bij de NS

Op z'n zeventiende kon hij echt aan de slag bij de NS. Dat was in Amsterdam, waar hij werd ingeschakeld als loopjongen voor de verkeersleiding. Zijn functie heette officieel 'leerling-stations-assistent'. Hij werkte vanuit station Amsterdam-Centraal als koerier langs diverse posten, waaronder veel seinhuizen. De bezorging betrof allerlei bood-

– van spoorwegkind tot spoorwegman

schappen, telegrammen, telexberichten en wijzigingen in treindienstregeling, allemaal opgesteld door het Planbureau. Elektronische verbindingen anders dan telefoon waren er in die tijd nog niet. Sommige boodschappen voor de treindienst moest hij op stencils zetten waarmee hij dan op pad moest. Door de vele wandelingen en fietstochten die hij maakte leerde hij de stad goed kennen. Uiteraard pendelde hij zelf dagelijks met de trein heen en weer naar Amsterdam.

Na de vervulling van de dienstplicht ging hij opnieuw aan het werk rond station Amsterdam-Centraal. Nu kreeg hij te maken met express-goederen, die vanuit een loods naar de verschillende perrons moesten worden gebracht. Jaap werkte met zogenoemde ‘staanders’, lorries waar de bestuurder op stond. Dit werk ging dag en nacht door, dus Jaap kreeg te maken met ploegendiensten, waaronder ook de nachtdienst.

Een kantoorbaan

Na enkele jaren was dit buitenwerk voorbij en kreeg hij een soort kantoorbaan waar hij veel (over)typewerk deed op het stationskantoor. Dat ging van gewijzigde dienstregelingen tot dienstroosters en de samenstelling van treinen, vaak op stencil. Daarvoor haalde hij in zijn vrije tijd, maar wel op kosten van de baas, zijn typediploma bij Instituut Krikke in Bussum. Na enige tijd werd hij voorman van een groepje typistes en werkte hij tussendoor als verbindingsman bij de telefooncentrale. Hij leerde improviseren als er dingen fout gingen, zoals bij een storing van de telefooncentrale die de verkeersleiding en andere diensten op Amsterdam-Centraal dikwijls parten speelde. Dat leverde hem veel krediet en soms een bonus op.

Omdat Jaap op allerlei fronten had

gewerkt en veel overzicht had, werd hem na een grote reorganisatie bij het spoor in Amsterdam een coördinerende functie binnen de facilitaire dienst toevertrouwd. Hij stuurde het werken vanuit de telefooncentrale aan, evenals het beheer van autotelefoons, semafoons, portofoons en de telex. Vaak trad hij op als *troubleshooter*. Hij leerde ook andere medewerkers hoe ze met nieuwe verbindingsmogelijkheden konden werken. Daarvoor had hij contact met zowel de technische dienst als met de PTT en soms met de Spoorwegpolitie.

Jaap als 23-jarige spoorman

Crowd management

Een nieuwe dimensie in zijn spoorcarrière was het beroep dat op hem werd gedaan om oplossingen te vinden voor gevaarlijk gedrang bij de toegangen van stations. *Crowd management* zouden we dat nu noemen. De eerste keer was dat bij het kleine kopstation Zandvoort. Na autoraces op het circuit en op zonnige stranddagen ontstond daar regelmatig een grote toeloop als mensen allemaal tegelijk vanuit Zandvoort op de trein richting Haarlem wilden. Jaap bedacht oplossingen om onnodig gedrang tegen te gaan. Het was een slim gebruik van hekken en linten, in combinatie met luidsprekers op het voorplein om de menigte in goede banen te leiden. Zulke situaties deden zich ook voor op andere stations. Zo moesten op station Duivendrecht voetbalsupporters met dergelijke creatieve maatregelen in het gareel worden gehouden. Jaap legde opmerkelijke dingen vast op foto of film, altijd voor zichzelf, soms voor de NS-leiding.

Een cartoon, gemaakt bij zijn afscheid van de NS in 2002

Koninginnedag

Zijn ervaring op dit gebied kwam goed van pas op Koninginnedag, als Amsterdam-Centraal aan het eind van de dag overspoeld werd door feestgangers uit de provincie die terug naar huis wilden. Ook gebeurde het wel eens dat een balorige reiziger bij het naderen van het station aan de noodrem trok. Dan

Fotograferen vanuit de bus tijdens Open Monumentendag

ontstond een gevaarlijke situatie, als reizigers te voet over het spoor naar het station moesten lopen. Jaap herinnert zich nog de voorbereidingen voor de dag van de huwelijksvoltrekking van prins Willem-Alexander en Maxima in Amsterdam, op 02-02-2002. Er was gerekend op een enorm aantal reizigers per trein, maar in de praktijk bleven veel Oranjeklanten thuis om de gebeurtenissen op de televisie te volgen. Jaap werkte in dat jaar voor het laatst bij de Spoorwegen.

De Historische Kring Bussum

Zijn toekomst bleek niet veel later te liggen bij de HKB, waar zijn organisatietalent opnieuw werd benut, onder meer bij het opzetten van diverse tentoonstellingen. Hij volgde ook nauwgezet met foto- en filmcamera de moeizame aanleg van de felbegeerde stationsliften. Het steeds weer opkomende kwelwater speelde de bouwers danig parten.

Ook in dit jubileumjaar van de Oosterspoorweg, waar de HKB veel aandacht aan besteedt, blaast Jaap als vanouds zijn partijtje mee. En intussen blijft hij als fotograaf als altijd druk bezig in zijn geliefde Bussum.